

Studia Generalia 2009

TAITEIDEN KOHTAAMINEN

Helsingin yliopisto 5.2.2009, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

TAIDE KANSAKUNNAN TUNTOJEN HEIJASTAJANA

Professori Eero Tarasti

Finlandia: Paciuksesta Sibeliukseen – Suomen merkit musiikissa

On kaksi sävelmää, jotka kaikki suomalaiset osaavat liittää omaan kansalliseen identiteettiinsä: Maamme-laulu ja Finlandia-hymni. Ne ovat musiikillisia ikonejamme, vahvoilla tunteilla, muistoilla ja mielikuvilla ladattuja. Kuitenkin molemmat syntyivät tilapäissävellyksinä. Paciuksen hymni ylioppilaiden kevätjuhlaan 1848 ja Sibeliuksen sävelmä osana kuvaelamusiikkia patrioottiseen tilaisuuteen Ruotsalaisessa teatterissa 4.11.1889, jolla vastustettiin Bobrikoffin lehdistön vapauden lakkauttamista. Juhlahumussa huomio kiinnittyi enemmän värikkäisiin kuvaelmiin kuin musiikkiin ja aiemmin kuultu Ateenalaisten laulu oli saavuttanut paljon innostuneemman vastaanoton.

Mutta prosessi, jolla kansakunnan symbolit, myös musiikilliset, valikoituvat on monimutkainen. Maamme-laulun kanssa kilpailivat pitkään kansallishymnin asemasta mm. Paciuksen Farväl- hymni Kaarle kuninkaan metsästysten finaalista, tai Suomis sång, hänen luultavasti musiikillisesti paras kuorolaulunsa ja hänen lankonsa, Karl Collanin Savolaisen laulu.

Paciuksen (1809–1891) 200-vuotisjuhlinta on alkanut, ja on aika arvioida hänet uudestaan. Hänen musiikillinen kvaliteettinsa keskittyi melodiaan ja draaman tajuun. Näillä aloilla hän ylitti aikansa keskimääräisen eurooppalaisen tason, kuten mm opettajansa Louis Spohrin. Maamme-laulua on väitetty plagiaatiksi tai muistumaksi saksalaisesta ylioppilaslaulusta *Der Papst lebt herrlich in der Welt* (Robert Kajanus, Heikki Klemetti). Tähän teoriaan eivät kaikki ole yhtyneet. Sitä paitsi parodiamukaelmat olivat mm. ruotsalaisen ylioppilaslaulun lajipiirre, jonka Pacius tunsu. Yhteys ei siis mitenkään vähentäisi Paciuksen sävelmän arvoa ja toimivuutta kansallishymninä.

Sibelius taas halusi olla universaali sinfonikko, mutta oli kuitenkin se säveltäjä, joka keksi suomalaisuuden vahvat signaalit musiikissa alkaen Kullervosta 1892. Silti sen kuoron unisono-laulun takaa löytyy kenties – juuri Paciuksen Suomis sång.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.sivuilla www.helsinki.fi/vst.
